

ایران شناسی

با نگرشی بر گردشگری، شهری، طبیعت گردی و زمین گردشگری

جلد ۱

کلیات گردشگری، طبیعت، تاریخ، فرهنگ و هنر

پیشکش به همه ایرانیانی که در خلق فرهنگ و تمدن ایران نقش آفرینی کرده‌اند و در دل
آرزوی آبادانی و سرافرازی ایران عزیز را دارند

پدیدآورندگان

دکتر منصور قربانی

(عضو هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی و مدیر مرکز پژوهشی زمین شناسی پارس آیین زمین)

دکتر مژگان صالحی یزدی

(کارشناس ارشد زمین شناسی پترولوژی و اقتصادی مرکز پژوهشی زمین شناسی پارس آیین زمین)

سرشناسه: قربانی، منصور، ۱۳۴۰.

عنوان و نام پدیدآورندگان: ایران‌شناسی با نگرشی بر گردشگری شهری، طبیعت‌گردی و زمین‌گردشگری، جلد ۱، کلیات گردشگری، طبیعت، تاریخ، فرهنگ و هنر. نویسندگان: منصور قربانی و مؤگان صالحی یزدی.

مشخصات نشر: تهران، آراین زمین، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری: ۳۱۰ ص. منصور، رنگی.

شابک: ۷۰۰۰۰۰ ریال، ۱-۲۲-۶۰۵۸-۶۰۰-۹۷۸، دوره ۲-۲۵-۶۰۵۸-۶۰۰-۹۷۸.

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

موضوع: گردشگری ایران زمین

شناسه افزوده: صالحی یزدی، مؤگان.

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۷ ۹۴۷ ق ۹۵۵/G

رده‌بندی دی‌سی: ۳۳۸/۴۷۹۱۰۱۵۵

شماره کتاب‌شناسی ملی: ۵۴۱۹۱۳۹

ایران‌شناسی با نگرشی بر گردشگری شهری، طبیعت‌گردی و زمین‌گردشگری، جلد ۱، کلیات گردشگری،

طبیعت، تاریخ، فرهنگ و هنر.

نویسندگان: منصور قربانی و مؤگان صالحی یزدی

شابک: ۱-۲۲-۶۰۵۸-۶۰۰-۹۷۸

ناشر: آراین زمین

تاریخ انتشار: ۱۳۹۷

نوبت چاپ: چاپ اول

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

چاپ و صحافی: دانش‌پژوه

ناظر چاپ: عبدالله طهماسبی

قیمت: ۷۰۰۰۰ تومان.

آدرس: بزرگراه حقانی شمالی - خروجی میدان کتابی - خیابان کوشا - پلاک ۶۵ - طبقه دوم غربی.

کد پستی: ۱۵۴۷۷۱۷۴۱۱ - تلفن: ۲۲۹۲۵۲۶۳ - ۲۲۹۲۵۲۷۱ - ۲۲۹۲۵۲۷۱

Website: www.arianzamin.com

Email: arianzamin@arianzamin.com

حق چاپ برای انتشارات آراین‌زمین محفوظ است. برداشت بخشی از این مجموعه فقط با کسب اجازه

انتشارات آراین‌زمین امکان‌پذیر است.

سخنی درباره این نوشتار

من اینجا ریشه در خاکم
من اینجا عاشق این خاک از آلودگی پاکم
من اینجا تا نفس باقی ست می مانم
من از اینجا چه می خواهم، نمی دانم
امید روشنائی گر چه در این تیره گی ها نیست
من اینجا باز در این دشت خشک تشنه می رانم
من اینجا روزی آخر از دل این خاک با دست تهی گل بر می افشانم
من اینجا روی آخر از ستیغ کوه چون خورشید سرود فتح می خوانم

«گزیده ای از اشعار فریدون مشیری»

روزگار بس درانی است که طبیعت، فرهنگ، تمدن، هنر و زندگی مردم ایران زمین به مانند رنگین کمان تهلی بخشی با یک هویت مشخصی به نام هویت ایرانی برای جهانیان شناخته شده است. این سرمت ملی با ریشه گرفتن از دانش و بینش، فرهنگ و هنر و اثرپذیری از طبیعت، ایم و تاریخ و تمدن در هم پیوند خورده و ویژگی های مشترک یافته است و در طول بیش از ۵۰۰۰ سال بر غنای این هویت افزوده شده و نقش ها آفریده است.

در این ۵۰۰۰ هزار سال ویژگی های طبیعی، اقلیم، سواخت زمین و مورفولوژی اثری ژرف بر روی مردمان و فرهنگ و تمدن آنها گذاشته است. در این گذر زمانی مجموعه های طبیعی و فرهنگی آن چنان در هم تنیده و جان، نیرو، صبر، طاقت، تحمل و دانش را در خود جمع کرده که حاصل آن فرهنگ و تمدن، ملی گردیده است. در طول روزگاران، دل تنیده این تمدن یک دم از تپش، بهره دهی و اثرگذاری باز نمی ایستاده و به بخش های بزرگی از جهان نیز یاری رسانده است. البته در این رهگذر چند هزار ساله در برهه هایی از زمان دچار بلاهای بزرگ شده ولی آن چنان تدبیر، درایت و صبر به خرج داده که پس از آن کسی باورش نمی شده که این تمدن و فرهنگ از چنان بلایی رسته باشد.

در این راستا نه رواست و نه شایسته است که تمدن، فرهنگ، طبیعت، هنر و عظمت تاریخی این مرز و بوم برای ایرانیان و جهانیان امروز ناشناخته بماند و یا آن‌چنان که باید و شاید شناخته نشود و یا خدای ناکرده به گونه‌ای دیگر معرفی شود. در دو قرن اخیر فراوان دیده و شنیده شده که تمدن، فرهنگ، طبیعت و عجایب ایران از زبان و نوشته‌های بیگانگان و جهانگردان خارجی نقل شده است. طبیعی است که هرچه بیگانگان بی‌طرف و اندیشمند باشند باز هم نمی‌توانند این عظمت را به درستی بیان نمایند، هرچند که گاه غرض ورزی آنها نیز کم نبوده است. بنگریم به فیلم سیصد به کارگردانی زک اسنایدر.

چشم‌پروبین بر عظمت ایران و تنوع طبیعت و فرهنگ و تمدن آن و آموختن و آشنایی با آن از سخن دیگران کاری است نه در خور ملت و اقوام بزرگ آن و نه در خور فرزندان و بشمندان و یا هم‌وطنانی که از ایران دور شده و در دیگر کشورهای جهان سکنی گزیده‌اند.

شوربختانه اندوهی - گاه - سواره انسان اندیشمند و آگاه ایرانی را آزار می‌دهد وقتی که می‌بیند نسل‌های جوان اعلا از تحصیل کرده، دانشجویان، دانش‌آموزان و برنامه‌ریزان و دست‌اندرکاران آن‌چنان آگاه و کمی از جغرافیا، تاریخ، تمدن، هنر، طبیعت و پتانسیل‌های ایران دارند که گویی هزاران کیلومتر دورتر از ایران زندگی می‌کنند و هیچ خبری از ایران نمی‌گیرند. گاه جهان‌ال‌اقدار از طبیعت ایران بی‌اطلاع هستند که تمام ایران را کشوری با اقلیمی خشک و گرمی می‌کنند. جالب است بدانیم که گاه سرسبزی و زیبایی شمال ایران هم ناشناخته ماند و مردم به مناطق زیبا و دیدنی پراکنده در دیگر نقاط ایران زمین از جمله جنگل‌های اورمیه و زاگرس و سرسبزی‌های آنها و هزاران دره ژرف، از کوه‌های زاگرس، البرز، به‌راسمان، هزار، شاهو و ... یا باغ‌های میناب و رودان و نخلستان‌های دالکی و برازجان، روستاهای فارباب، تنگ‌زرد اهرم و زیبایی‌های کم‌نظیر کوهرنگ، آبشارهای بیشه، مارون و ...

غارهای علی صدر، قوری قلعه، نخجیر، کتله خور و ... و عظمت کویرها و هزاران مورد از این زیبایی های طبیعی و بی نظیر.

این مجموعه ده جلدی که حاصل ۳۰ سال سفر (مطالعاتی، پژوهشی، زمین شناسی، اکتشافی معادن، منابع انرژی و آموزشی) مدیریت مرکز پژوهشی زمین شناسی پارس آراین زمین (نگارنده اول) به تمام نقاط این مرز بوم، از کوه تا دشت، از شهر تا روستا، از صعود قله ها تا پیمودن دره های تنگ و فراخ، آشنایی با طبیعت، فرهنگ و هنر مردمان جای جای ایران بوده و همیشه در تمام مراحل انجام این فعالیت های صحرایی و ایرانگردی نگاهی ایران شناسی در دل و جان داشته است را در این مجرعه تصویر کشیده است. نگارنده بر این باور بوده و هست که ما بهتر از هر کس دیگری در جهان می توانیم در دریای ژرف تمدن، فرهنگ، طبیعت، جغرافیا و هنر ایران بکاویم و از ثمرات آن ناصبر فرهنگی، هنر، تمدن، طبیعت و اقلیم را بیرون بیاوریم و در معرض نمایش جهانی بگذاریم زیرا که جان و خرد ما با سرشت گرم و سرد و سخت و نرم طبیعت ایرانیان آشناست چنان که گویی تمام پیکر طبیعی، فرهنگی، فیزیکی، معنوی و روح ما با این ساز و آواز و ویژگی های آن درهم تنیده شده است.

اهدافی که در تدوین این مجموعه مدنظر بوده است عبارت اند از:

۱- آشنایی هم وطنان از طبیعت کلی، جغرافیا، جا خاه و فرهنگ، شهرها و استان های کشور و تاریخ و تمدن آنها و نیز جبران کمبود اطلاعات فراگیر در این راستا به طور مصور و به روز که بتواند پایه گری بخشی از نیازهای مخاطبان باشد.

۲- تأمین بخشی از نیازهای جهان امروز و ایران عزیز در عرصه ایران شناسی از دیدگاه گردشگری، در یک مجموعه فراگیر جهت آشنایی ایرانیان و جهانیان بخصوص جهانگردان و گردشگران هم وطن و خارجی از زیبایی های طبیعی و تاریخی و فرهنگی ایران.

اندیشه خلق چنین اثری در سال ۱۳۹۲ با نگارنده دوم سرکار خانم دکتر مژگان صالحی یزدی که از همکاران باذوق، دقیق و بردبار مرکز پژوهشی زمین‌شناسی پارس آراین‌زمین است مطرح و بر آن شد که کمر همت ببندیم و در نهایت مجموعه حاضر با عنوان ایران‌شناسی با نگرشی بر گردشگری شهری، طبیعت‌گردی و زمین‌گردشگری تدوین گردید.

در ابتدا قرار بود نام این مجموعه ایران‌شناسی: طبیعت، تمدن و جغرافیا با نگرشی بر گردشگری شهری، طبیعت‌گردی و زمین‌گردشگری باشد، که به دلیل طولانی بودن عنوان آن خلاصه شد و نام ایران‌شناسی با نگرشی بر گردشگری شهری، طبیعت‌گردی و زمین‌گردشگری بر آن گذاشته شد. در این مجموعه ده جلدی گوشه‌هایی از تمدن و تاریخ و جغرافیای سراسر ایران از دیدگاه گردشگری بیان می‌گردد.

در تدوین این مجموعه تعدادی از همکاران آراین‌زمین ما را یاری داده‌اند:

جناب آقای دکتر سردار اویسی که فزون بر یک زمین‌شناس آگاه شاعری نکته‌بین و عکاسی حرفه‌ای می‌باشد در اغلب سفرهایی که نگارنده اول با هدف عکاسی از جاذبه‌های گردشگری داسه به دنبال همکاری دلسوز همراه بوده و از جاذبه‌های دیدنی و پدیده‌های ایران هنرمندانه عکاسی نموده و همچنین نقشه‌های توپوگرافی تمامی استان‌ها را ترسیم کرده است.

جناب آقای مهندس محسن قربانی که جدا از اینکه یک زمین‌شناس مجرب و با پشت‌کار ستودنی است، یک ایران‌دوست و علاقه‌مند به ایران‌شناسی باشد که همواره از پاره‌ای از استان‌ها، شهرها و مکان‌های طبیعی عکس تهیه کردند و گاه در جمع‌آوری بخشی از مطالب اولیه و تایپ آن‌ها ما را یاری نموده‌اند.

جناب آقای دکتر کیوان زند کریمی که علاوه بر تخصص فسیل‌شناسی، دستی بر موسیقی دارند و در تدوین چکیده‌ای بر موسیقی ایران ما را همراهی کرده‌اند.

سرکار خانم دکتر آذین آهی‌فر در ترسیم نقشه‌های زمین‌شناسی استان‌ها
نگارندگان را یاری نموده‌اند.

جناب آقای مهندس محمدباقر اکبری همکار انتشارات آریز زمین که در
بازخوانی و مرتب‌سازی مطالب و پالایش نوشته‌ها نقش آفرینی کرده‌اند.
مرکز پژوهشی زمین‌شناسی پارس آریز زمین از همگی همکاران سپاسگزاری
می‌کند و برای همه آنها آرزوی کامیابی و خدمت به ایران عزیز را از خداوند بزرگ
طلب می‌کند.

شایان ذکر است که تمام هزینه‌های مربوط به تهیه و تدوین این مجموعه شامل
سفرهای شهری، روستایی و طبیعت‌گردی برای عکاسی و نیز هزینه‌های چاپ و نشر و
سایر هزینه‌ها توسط مرکز پژوهشی زمین‌شناسی پارس آریز زمین تأمین و پرداخت
شده است.

منصور قربانی

مدیر و بنیانگذار

مرکز پژوهشی زمین‌شناسی پارس آریز زمین

فصل اول: کلیاتی پیرامون توریسم، اکوتوریسم و ژئوتوریسم..... ۱

۱-۱ مقدمه..... ۱

۲-۱ انواع گردشگری در دنیای امروز..... ۲

۱-۲-۱ گردشگری شهری یا توریسم..... ۲

۲-۲-۱ گردشگری طبیعت یا اکوتوریسم..... ۳

۳-۲-۱ زمین گردشگری یا ژئوتوریسم..... ۶

۱-۳-۲-۱ ژئوسایت (Geosite)..... ۷

۲-۳-۲-۱ ژئوپارک (Geopark)..... ۷

فصل دوم: کلیاتی پیرامون طبیعت فلات ایران و تقسیم‌بندی آن از دیدگاه گردشگری..... ۱۱

۱-۲ مقدمه..... ۱۱

۲-۲ اساس تقسیم‌بندی گردشگری شهری، طبیعت و زمین ایران..... ۱۳

۱-۲-۲ ویژگی‌های طبیعی..... ۱۵

۲-۲-۲ تقسیم‌بندی ایران از نظر گردشگری..... ۱۶

۳-۲ حدود فلات ایران..... ۱۸

۱-۳-۲ ویژگی‌های طبیعی فلات ایران..... ۱۹

۲-۳-۲ روند تغییرات سیمای فلات ایران..... ۱۹

۳-۳-۲ تغییرات شرایط طبیعی..... ۲۰

۴-۲ اقلیم ایران..... ۲۱

۵-۲ تقسیم‌بندی طبیعت ایران..... ۲۲

۱-۵-۲ میزان بارندگی..... ۲۳

۲-۵-۲ گیاهان ایران..... ۲۶

۳-۵-۲ پرندگان ایران..... ۲۷

۴-۵-۲ پستانداران ایران..... ۲۷

۶-۲ کوه‌های ایران..... ۲۸

۱-۶-۲ کوه‌های شمالی ایران..... ۲۹

۲-۶-۲ کوه‌های زاگرس..... ۳۰

۳-۶-۲ رشته‌کوه‌های میانی..... ۳۰

۳۱	۲-۶-۴ رشته‌کوه‌های خاوری ایران
۳۳	فصل سوم: اشاره‌ای به دوره‌های تاریخی ایران و سلسله‌های حکومتی و جغرافیایی آنها
۳۴	۱-۳ مقدمه
۳۴	۲-۳ دوره‌های پیش از تاریخ
۳۴	۱-۲-۳ دوران سنگی و عصر فلزات
۳۵	۱-۲-۳ دوره پارینه سنگی (Paleolithic)
۳۶	۲-۲-۳ دوره میانه سنگی یا فرایارینه سنگی (Epipaleolithic)
۳۶	۳-۲-۳ دوره نوسنگی (Neolithic)
۴۶	۴-۲-۳ عصر فلزات
۴۹	۲-۲-۳ آغاز قدرت گرفتن عیلامیان و تمدن کاسیان
۵۴	۳-۲-۳ خلاصه‌ای بر دوره‌های پیش از تاریخ
۵۶	۳-۳ دوره‌های قبل از اسلام یا تاریخ باستان
۵۷	۳-۱-۱ ما
۶۰	۱-۱-۱ پادشاهان مادها از ظهور تا سقوط
۶۰	۲-۱-۳ حکومت، صنعت، هنر و فرهنگ در دوره مادها
۶۲	۲-۳-۳ هخامنشیان
۷۴	۱-۲-۳ پادشاهان هخامنشیان از ظهور تا سقوط
۷۴	۲-۲-۳ حکومت، صنعت، هنر و فرهنگ در دوره هخامنشیان
۸۰	۳-۳-۳ سلوکیان
۸۲	۱-۳-۳ پادشاهان سلوکیان از ظهور تا سقوط
۸۲	۲-۳-۳ حکومت، صنعت، هنر و فرهنگ در دوره سلوکیان
۸۲	۴-۳-۳ اشکانیان
۸۵	۱-۴-۳ پادشاهان اشکانیان از ظهور تا سقوط
۸۶	۲-۴-۳ حکومت، صنعت، هنر و فرهنگ در دوره اشکانیان
۸۸	۵-۳-۳ ساسانیان
۹۸	۱-۵-۳ پادشاهان ساسانیان از ظهور تا سقوط
۹۹	۲-۵-۳ حکومت، صنعت، هنر و فرهنگ در دوره ساسانیان
۱۰۵	۴-۳ دوره‌های تاریخ ایران بعد از اسلام
۱۰۷	۱-۴-۳ امویان

- ۱۰۸..... ۳-۴-۱-۱ حاکمان امویان از ظهور تا سقوط
- ۱۰۹..... ۳-۴-۱-۲ حکومت، صنعت، هنر و فرهنگ در دوره امویان و دوران خلفای راشدین
- ۱۱۱..... ۳-۴-۲ عباسیان
- ۱۱۲..... ۳-۴-۱-۲ خلفای عباسیان از ظهور تا سقوط
- ۱۱۳..... الف) طاهریان
- ۱۱۳..... ب) صفاریان
- ۱۱۵..... ج) سامانیان
- ۱۱۸..... د) غزنویان
- ۱۱۹..... ه) سلسله‌های آل زیار، علویان طبرستان و گیلان، آل بویه
- ۱۱۹..... و) سلجوقیان
- ۱۲۴..... ز) بکان و خوارزمشاهیان
- ۱۲۵..... ۳-۴-۳ ایلمکان و مان...
- ۱۲۸..... ۳-۴-۳-۱ پادشاهان ایلخانان مغول از ظهور تا سقوط
- ۱۲۹..... ۳-۴-۳-۲ حکومت، صنعت، هنر و فرهنگ در دوره ایلخانان مغول
- ۱۳۱..... ۳-۴-۴ تیموریان
- ۱۳۳..... ۳-۴-۴-۱ پادشاهان تیموریان از ظهور تا سقوط
- ۱۳۳..... ۳-۴-۴-۲ حکومت، صنعت، هنر و فرهنگ در دوره تیموریان
- ۱۳۴..... ۳-۴-۵ ترکمانان
- ۱۳۵..... ۳-۴-۶ از ظهور سلجوقیان (۴۱۷ خورشیدی) تا صفویان (۸۸۱ خورشیدی)
- ۱۳۷..... ۳-۴-۶-۱ گروه‌های سیاسی اجتماعی ایران، ایرانیان، صفویان
- ۱۳۸..... ۳-۴-۶-۲ حکومت، صنعت از دوران اسلامی تا ظهور صفویان
- ۱۴۰..... ۳-۴-۷ صفویان
- ۱۴۴..... ۳-۴-۷-۱ پادشاهان صفویان از ظهور تا سقوط
- ۱۴۴..... ۳-۴-۷-۲ حکومت، صنعت، هنر و فرهنگ در دوره صفویان
- ۱۴۸..... ۳-۴-۸ افشاریان
- ۱۵۱..... ۳-۴-۸-۱ پادشاهان افشاریان از ظهور تا سقوط
- ۱۵۱..... ۳-۴-۸-۲ حکومت، صنعت، هنر و فرهنگ در دوره افشاریان
- ۱۵۳..... ۳-۴-۹ زندیه

۱۵۷.....	۳-۹-۱ پادشاهان زندیه از ظهور تا سقوط
۱۵۷.....	۳-۹-۲ حکومت، صنعت، هنر و فرهنگ در دوره زندیه
۱۶۰.....	۳-۹-۱۰ قاجاریان
۱۶۲.....	۳-۹-۱۰-۱ پادشاهان قاجاریان از ظهور تا سقوط
۱۶۳.....	۳-۹-۱۰-۲ حکومت، صنعت، هنر و فرهنگ دوره قاجاریان
۱۶۷.....	۳-۹-۱۱ پهلوی
۱۶۷.....	۳-۹-۱۱-۱ شاهان پهلوی از ظهور تا سقوط
	نگاه جامعه‌شناسی به تاریخ ایران پس از اسلام از امویان تا انقلاب
۱۷۰.....	مشروطیت
۱۸۱.....	فصل چهارم: زبان، موسیقی، جشن‌ها و هنرها و صنایع دستی ایران
۱۸۱.....	۴-۱ مقدمه
۱۸۱.....	۴-۲ زبان ایران
۱۸۲.....	۴-۲-۱ زبان‌های هندی-اروپایی
۱۸۴.....	۴-۲-۲ زبان فارسی اوستایی
۱۸۴.....	۴-۲-۳ زبان فارسی باستان
۱۸۵.....	۴-۲-۴ زبان پارسی میانه یا فارسی پهلوی
۱۸۸.....	۴-۲-۵ زبان فارسی کنونی
۱۹۳.....	۴-۲-۲ زبان‌های غیرهندی-اروپایی
۱۹۳.....	۴-۲-۳ زبان ترکی
۱۹۴.....	۴-۲-۲ زبان عربی
۱۹۴.....	۴-۲-۳ زبان ارمنی
۱۹۴.....	۴-۳ موسیقی در ایران
۱۹۵.....	۴-۳-۱ تاریخچه موسیقی در ایران
۱۹۵.....	۴-۳-۱-۱ موسیقی در دوران باستان
۱۹۸.....	۴-۳-۱-۲ موسیقی در دوره بعد از اسلام
۲۰۰.....	۴-۳-۲ انواع سازهای ایرانی و خلاصه تاریخچه آنها
۲۰۰.....	۴-۳-۲-۱ نی
۲۰۱.....	۴-۳-۲-۲ بریت (عود)
۲۰۲.....	۴-۳-۲-۳ قیچک

- ۲۰۲..... ۴-۳-۲-۴ ریاب
- ۲۰۳..... ۴-۳-۲-۵ دف، دایره، دایره زنگی
- ۲۰۴..... ۴-۳-۲-۶ تمبک
- ۲۰۵..... ۴-۳-۲-۷ سه تار
- ۲۰۵..... ۴-۳-۲-۸ کمانچه
- ۲۰۶..... ۴-۳-۲-۹ قانون
- ۲۰۶..... ۴-۳-۲-۱۰ تار
- ۲۰۷..... ۴-۳-۲-۱۱ ستور
- ۲۱۰..... ۴-۳-۳-۳ دستگاه‌های موسیقی ایران
- ۲۱۱..... ۴-۳-۳-۴ پراکندگی سازها در اقوام و استان‌های ایران
- ۲۱۱..... ۴-۳-۳-۱ دوتار
- ۲۱۱..... ۴-۳-۲-۲ تنبور
- ۲۱۲..... ۴-۳-۳-۲ سور
- ۲۱۲..... ۴-۳-۲-۴ تمبو
- ۲۱۲..... ۴-۳-۳-۴ یوان
- ۲۱۳..... ۴-۳-۳-۶ دقام
- ۲۱۳..... ۴-۳-۳-۷ نقار
- ۲۱۳..... ۴-۳-۳-۸ سنج
- ۲۱۴..... ۴-۳-۳-۹ تشک و کوزه
- ۲۱۴..... ۴-۳-۳-۵ پراکندگی دستگاه‌ها و شیوه‌های موسیقی در اقوام و استان‌های ایران
- ۲۱۵..... ۴-۳-۳-۱ موسیقی آذری
- ۲۱۶..... ۴-۳-۳-۲ موسیقی کردی
- ۲۱۷..... ۴-۳-۳-۳ موسیقی لری
- ۲۱۹..... ۴-۳-۳-۴ موسیقی مازندران
- ۲۲۱..... ۴-۳-۳-۵ موسیقی خراسان
- ۲۲۲..... ۴-۳-۳-۶ موسیقی گیلان
- ۲۲۴..... ۴-۳-۳-۷ موسیقی بوشهر
- ۲۲۵..... ۴-۳-۳-۸ موسیقی سیستان
- ۲۲۷..... ۴-۳-۳-۹ موسیقی بلوچستان و مکران

۲۲۷	۴-۴ جشن‌های ملی ایران
۲۲۸	۴-۴-۱ ویژگی‌های جشن‌های ایرانی
۲۲۹	۴-۴-۲ گاه‌نمای جشن‌ها و مناسبت‌های ملی ایران
۲۳۰	۴-۴-۳ جشن‌های مهم ایرانی
۲۳۰	۴-۴-۳-۱ جشن نوروز
۲۳۱	۴-۴-۳-۲ جشن مهرگان
۲۳۲	۴-۴-۳-۳ جشن یلدا
۲۳۳	۴-۴-۳-۴ جشن سده
۲۳۴	۴-۴-۳-۵ جشن سیزده به در
۲۳۶	۴-۴-۳-۶ جشن چهارشنبه سوری
۲۳۷	۴-۴-۳-۷ دیگر جشن‌های ایرانی
۲۳۷	۴-۵ هنرها و صنایع دستی در ایران
۲۳۹	۴-۵-۱ سفالگری
۲۴۳	۴-۵-۵ فرش‌بافی
۲۵۰	۴-۵-۳ گلیم و بافندگی
۲۵۳	۴-۵-۴ سوزن‌دوزی
۲۵۶	۴-۵-۵ سنگ‌تراشی
۲۵۸	۴-۵-۶ میناکاری
۲۶۱	۴-۵-۷ خاتم‌کاری
۲۶۳	۴-۵-۸ شیشه‌گری
۲۶۶	۴-۵-۹ فلزکاری
۲۷۰	۴-۵-۱۰ قلم‌زنی
۲۷۴	۴-۵-۱۱ منبت‌کاری
۲۷۶	۴-۵-۱۲ حصیربافی
۲۷۹	فصل پنجم: اماکن و بناهای تاریخی عمومی (کاروانسراها، قلعه‌ها، آب‌انبارها و کاریزها)
۲۷۹	۵-۱ مقدمه
۲۷۹	۵-۲ کاروانسراها
۲۸۲	۵-۲-۱ اشاره‌ای به تاریخچه کاروانسراها
۲۸۳	۵-۲-۲ عوامل ایجاد کاروانسراها

۳-۲-۵ عملکرد کاروانسراها در دوره‌های تاریخ باستانی و دوره اسلامی..... ۲۸۵

۳-۵ قلعه‌ها و دژها..... ۲۸۷

۴-۵ آب‌انبارها..... ۲۹۴

۵-۵ کاریزها (قنات)..... ۲۹۹

۱-۵-۵ تاریخچه کاریز در ایران..... ۲۹۹

منابع..... ۳۰۵

www.ketab.ir